

SPELEN MET AUTISME EN OUTSIDERKUNST

Leni Van Goidsenhoven

Vakgroep Literatuur en Cultuur, KUL
Blijde Inkomststraat 21 bus 3311, B-3000 Leuven
Tel.: 0032(0)486 728 435; Leni.vangoidsenhoven@kuleuven.be

Samenvatting:

Autisme kreeg in de loop van de twintigste eeuw reeds talrijke invullingen en is vandaag een relatief flexibele betekenaar geworden. Sinds het laatste decennium is er zowel in de academische wereld als in de populaire cultuur opmerkelijk veel aandacht voor de zelfexpressie van mensen die leven op het spectrum. Naar aanleiding van de nieuwste tentoonstelling in het Gentse Museum Dr. Guislain, die talrijke autistische kunstenaars in de schijnwerpers plaatst, reflecteert Leni Van Goidsenhoven over de conceptuele verschuivingen binnen het autisme discours, het gevaar van de savant-retoriek, culturele interventies, en de categorie ‘autistische kunst’. Daarnaast toont ze aan hoe het project van Museum Dr. Guislain, in navolging van het Duist akku-project, experimenteert met spel, autisme en outsiderkunst.

Sleutelwoorden: autisme, outsiderkunst, savant-retoriek, empowerment, spel

Ontvangen: 23 juli 2014; Aanvaard: 18 augustus 2014.

‘[A]esthetic pleasure has begun to coincide with our poignant engagement with another sensibility, another personality; at which point art appreciation is revealed not as a peripheral supplement to human experience but as a privileged medium of human contact itself.’ (Cardinal, 2010: 193)

‘The nature of play – and its symbolic and imaginative dimensions – might vary in relation to the particular manner in which the “player” processes the world.’ (Mills, 2005: s.p.)

Ik zie wat jij niet ziet. Kunst en autisme, de nieuwste tentoonstelling van het Gentse Museum Dr. Guislain (19/07 – 21/09/2014) pakt uit met een aanzienlijk aantal autistische kunstenaars. Met ‘autisme’ heeft de museumplieg eens te meer een enigmatisch thema gekozen en wisten ze opnieuw talrijke kunstwerken, curiosa en objecten te verzamelen. Twee grote zalen en enkele zijvleugels zijn dan ook gevuld met filmische foto’s, kleurrijke objecten,

potloodtekeningen, collages en schilderijen die niet enkel tot de verbeelding spreken, maar intrigeren en fascineren. Door de veelheid en verscheidenheid aan werken krijgt de toeschouwer een variëteit aan visuele informatie en materialen, maar er zijn uiteraard ook thematische analogieën en formeel-esthetische overeenkomsten aanwezig. Zo gaan een aantal werken aan de slag met oriëntatie; complexe systemen, landkaarten en universums worden ontwikkeld. Andere plaatsen dan weer de spanning tussen ritme, herhaling en verandering centraal. Opvallend is dat doorheen de grote verscheidenheid één aspect telkens lijkt terug te keren, namelijk het spelelement. Het is vervolgens aan de tentoonstellingsbezoeker om al dan niet deel te nemen aan het voorgestelde spel tussen kunstenaar, kunstwerk en toeschouwer.

Het spel als culturele interventie

Hoewel Museum Dr. Guislain meestal kiest voor ‘inclusieve tentoonstellingsprojecten’ waarin het outsiderkunst confronteert en in relatie brengt met meer gevestigde kunstenaars (zoals bijvoorbeeld in *Ziek* (2007), *Gevaarlijk Jong* (2013), *Oorlog en Trauma* (2014)), is er nu enkel werk te zien van autistische en veelal onbekende kunstenaars die (wellicht omwille van hun diagnose?) tot het corpus van zogeheten outsiderkunst behoren.

Sommigen zullen het eigenaardig vinden dat er een tentoonstelling wordt gemaakt met autistische kunstenaars, terwijl anderen enthousiast zullen reageren over het feit dat een toonaangevend museum autisme als uitgangspunt neemt. Hier en daar zal iemand zich wellicht kritisch afvragen of het wel interessant is om autisme expliciet als een aparte categorie te behandelen in een context waar het merendeel toch al draait rond zogeheten outsiderkunst en psychiatrie. Nog anderen zullen dan weer nieuwsgierig zijn of ze via kunstwerken een glimp kunnen opvangen over wat autisme is of kan zijn. Hoe dan ook, autisme staat centraal in deze expositie. Anno 2014 is dat ook niet erg verwonderlijk. De laatste jaren groeide autisme-spectrumstoornis immers uit tot een volwaardig gespreksonderwerp, zowel in de onderzoekswereld als in de populaire cultuur. Zo is het aantal boeken en artikels over deze conditie tussen 1997 en 2011 maar liefst verzesvoudigd. De kracht van autisme als cultureel fenomeen is overigens ook zichtbaar in het stijgende aantal diagnoses, de omstreden discussie rond het BMR-vaccin en de bloeiende industrie aan alternatieve therapieën, diëten, autobiografische boeken, televisiereeksen, films en romans.

Door de jaren heen kreeg autisme reeds talrijke invullingen, het is dan ook een relatief vloeiend begrip geworden. In het algemeen kan men zeggen dat autisme lange tijd gebukt ging onder een te eenzijdige en deficit gefocuste visie waarbij stereotypen als flapperende handen, ondoordringbare individuen en talrijke machinemetaforen nooit ver weg waren. Sinds het laatste decennium is er echter ruimte voor een meer genuanceerd en positiever verhaal, waarbij de

nadruk op ‘andersheid’ ligt in plaats van ‘gebreken’ en ‘tekorten’ (Baron-Cohen, 2009). Cijfers en statistieken, die mensen op het autisme-spectrum vaak reduceren tot een homogene massa en objectieve data, worden nu aangevuld met getuigenissen, verhalen, films enzovoort. Hierdoor ontstaat een breder draagvlak dat een veelzijdige, complexe en uiterst interessante veelheid en meerduidigheid naar voren schuift. Dit genuanceerder kader ontstond door de exponentiële groei van autisme-onderzoek in de academische wereld, maar ook omdat betrokkenen bij of mensen met autisme zich steeds meer engageren om bredere publieke debatten rond autisme mee vorm te geven. Dit gebeurt via directe betrokkenheid binnen een politiek of sociaal kader (denk aan verenigingen als VVA en het neurodiversiteitsdiscours), of door artistieke en culturele interventies.

Het tentoonstellingsproject van Museum Dr. Guislain sluit alvast aan bij wat zo’n artistieke of culturele interventie wordt genoemd. Het is niet de eerste keer dat het museum rond autisme werkt. In 2010 was er reeds een samenwerking met Autisme Centraal dat uitmondde in de tentoonstelling *Autistrade. Zelfportretten door mensen met autisme*. Met de huidige tentoonstelling bouwt Museum Dr. Guislain in feite verder aan een verhaal dat reeds vier jaar geleden begon in Duitsland. Ter ere van het veertigjarig bestaan van de vereniging ‘Autismus Deutschland’ (akku) werd er een grootschalige tentoonstelling gecureerd in een van de Documenta-Halle te Kassel. Dit jaar maakte Museum Dr. Guislain vervolgens een selectie uit dat grootschalig Duitse project en vulde die aan met een aantal Belgische kunstenaars zoals Schipper Landschap, Jeroen Hollander en Pascale Vincke.

De tentoonstellingstitel, *Ik zie wat jij niet ziet. Kunst en autisme*, is op z’n minst opmerkelijk.¹ Hoewel de ondertitel expliciet naar autisme verwijst, is de hoofdtitel meerduidig en roept ze onmiddellijk heel wat associaties op. Op een eerste niveau alludeert de zinsnede ‘*ik zie wat jij niet ziet*’ op een bekend kinderspel waarbij de ene persoon via een hint moet raden wat de andere persoon in gedachten heeft. Het is verfrissend om autisme in relatie te brengen met een spel. Het spelelement wordt immers te vaak naar de achtergrond geduwd wanneer een jong kind een diagnose autisme krijgt. Het spelen bij kinderen met autisme verloopt veelal anders en op het eerste gezicht moeizaam, maar het is noodzakelijk dat ook het spelen genoeg aandacht krijgt – niet alleen in de praktijk, maar eveneens in de beeldvorming van autisme (Mills, 2005).

Op een tweede niveau raakt de titel aan datgene wat meestal als een kernaspect van autisme wordt beschouwd. Namelijk, dat mensen met autisme het soms moeilijk hebben om in te schatten wat een andere persoon denkt (ziet en bedoelt) in een bepaalde context. Zo’n situatie ontpopt zich dan tot een moeilijk en soms enerverend ‘raadspelletje’. Met weinig houvast moeten de personen met autisme zich een weg banen door de conversatie of situatie.

---

¹ De Duitstalige tentoonstellingstitel (*Ich Sehe Was, Was Du Nicht Siehst*) werd door Museum Dr. Guislain vertaald en aangevuld met ‘Kunst en autisme’.

Op een derde niveau verwijst de zinsnede naar iets onzichtbaars en dus naar iets mysterieus: in het spelletje weet de één immers (nog) niet wat de ander ziet. En zo is het vaak met autisme. Iemand kan weten dat autisme aanwezig is, maar het is voor buitenstaanders niet (meteen) te zien of te merken. Dit gegeven prikkelt natuurlijk maar al te vaak de verbeelding en in de populaire cultuur wordt autisme dan ook veelal weergegeven als iets ontzettends mysterieus, onverklaarbaar en zelfs ingewikkeld. Zo brengt de beeldcultuur autisme bijvoorbeeld menigmaal in verband met puzzelstukjes, raadseltjes en doolhofpatronen.

Op een vierde en laatste niveau verwijst de titel naar zien, naar kijken. In de context van de tentoonstelling kunnen we dit uiteraard in verband brengen met de vraag over ‘hoe we naar kunst kijken’ en meer bepaald ‘hoe we naar kunst kijken van kunstenaars met autisme’. Kijken we anders wanneer we op de hoogte zijn van het autisme? Worden we beïnvloed door het stigma of de classificatie? Zijn de werken interessant omdat ze geassocieerd worden met een distinctieve symptomatologie of juist omwille van hun esthetische kwaliteit en integriteit, of beide? Welk spel wordt er precies gespeeld tussen toeschouwer, kunstwerk en kunstenaar?

Een spektakel van geleerde dwazen

Naast deze vier niveaus die elk op hun eigen manier inhaken op het spelelement, verwijst de (onder)titel ook impliciet naar het begrippenpaar ‘autisme en talent’. In een poging autisme te ontdoen van haar stereotypieën en dus te demythologiseren, begon men niet enkel te spreken in termen van ‘andersheid’ in plaats van ‘tekorten’ en ‘gebreken’, maar eveneens van autisme spectrumconditie in plaats van stoornis. Bovendien verschenen er boeken met opmerkelijke titels als *Autism and Imagination* (Mills, 2005), *Autism and Talent* (Happé & Frith, 2010), *Hoera, ik ben een autist!* (Reinders, 2011). Uiteraard wil dit niet zeggen dat men met deze focusverschuiving geen aandacht meer heeft voor de moeilijkheden en uitdagingen waarmee mensen op het spectrum en diens omgeving mee te maken krijgen – integendeel. Het gaat veeleer om een conceptuele verschuiving binnen het autismediscours waarbij vaardigheden, talenten en begaafdheden een evenwaardige plaats krijgen.²

Deze verschuiving valt zeker toe te juichen. Niettemin schuilt het gevaar van wat we ‘de savant-retoriek’ zouden kunnen noemen, om iedere hoek. Met savant-retoriek in het kader van autisme, wordt bedoeld dat men over autisme spreekt in termen van ‘mentale handicap’ in combinatie met een ‘zeer groot talent of extreme gave’ die de grenzen van ‘normaliteit’ ver voorbij gaat (men

---

² Er is een opmerkelijke parallel te trekken tussen deze conceptuele verschuiving en de bloei van Disability Studies in de Angelsaksische wereld waarbij het sociale model aangaande *disability* hoogtij viert (zie: Shakespeare, 2013).

spreekt bijvoorbeeld ook wel eens van ‘idiot savant’ of ‘geleerde dwaas’). Het gegeven dat mensen met autisme een ongelooflijk, liefst spectaculair talent bezitten, maar daarnaast compleet contextblind en wereldvreemd zijn, wordt gretig opgepikt door de populaire cultuur. Zo schrijft men personages met autisme vaak een geniaal talent toe in bijvoorbeeld wiskunde, muziek, informatica, geheugenspelletjes, enzovoort. Het gaat zelfs verder: historische genieën als Leonardo Da Vinci en Albert Einstein worden vandaag menigmaal in verband gebracht met autisme. Hoewel populaire televisie-, filmmakers en romanschrijvers dankbaar gebruik maken van zo’n figuren en benaderingen, hebben ze uiteraard niets meer te maken met het aanduiden van het potentieel binnen het autisme-spectrum. In tegendeel, net zoals de al te deficit gefocuste visie, koppelt ook het ‘savant-verhaal’ autisme los van elke menselijkheid.³ Bovendien draagt het savant-verhaal impliciet bij tot de perverse gedachte dat iedereen die zich op het spectrum bevindt een uitgesproken talent of hoge begaafdheid moet bezitten. En ook omgekeerd; iedereen die een spectaculair talent bezit, zal wellicht autistisch zijn. Ook al zijn er hier en daar individuen met spectaculaire talenten (met of zonder autisme), het savanten-discours werkt een tegenstrijdig inclusieverhaal en vreemde waardeoordelen in de hand.

Deze savant-opvattingen keert overigens steeds terug wanneer het over kunst en autisme gaat. Zo is kunstenaar Stephen Wiltshire omwille van zijn autisme een ‘bekend fenomeen’ geworden. Wiltshire, ook wel eens ‘levende camera’ genoemd, tekent vooral steden in bovenaanzicht of in panorama. Hij hoeft ze slechts enkele seconden te zien, of hij kent hen uit het hoofd en kan ze tot in de kleinste details natekenen. Wiltshire wordt dan ook regelmatig aangehaald door onderzoekers als case studie (Cardinal, 2010; Roth, 2014).

Sinds kort duikt ook menigmaal de term ‘autistische kunst’ op – zo ook in de Duitstalige catalogus die bij de tentoonstelling verkocht wordt. De term of categorie ‘autistische kunst’ wordt vervolgens gesitueerd binnen outsiderkunst of art brut. Dit is opvallend aangezien er binnen outsiderkunst geen andere categorieën op basis van ziektebeelden of condities van kunstenaars bestaan. Het is overigens nooit helemaal duidelijk wat men met ‘autistische kunst’ bedoelt. Wellicht wordt de term niet gehanteerd als een diagnostiseringscategorie, aangezien de idee dat men een ‘stoornis’ of ‘ziekte’ kan opspeuren en begrijpen via kunst reeds sinds de tweede wereldoorlog niet meer ondersteund wordt. De idee dat ‘de authentieke of ware persoon achter het autisme’ via het kunstwerk zichtbaar zou worden, is al evenzeer achterhaald.⁴ Het lijkt er veeleer op dat men

---

³ De savant-retoriek zien we veelal opduiken in de populaire cultuur die op zijn beurt een grote invloed heeft op de publieke invulling van autisme spectrum. Verenigingen als VVA en de onderzoekswereld brengen uiteraard een genuanceerd verhaal waarbinnen er genoeg aandacht is voor het potentieel van mensen die leven op het autisme spectrum.

⁴ Voor meer over het huidige outsiderkunst-discours zie De Cleene & Van Goidsenhoven, 2013.

met ‘autistische kunst’ doelt op een esthetische categorie. Zo ging Ilona Roth via esthetische kenmerken (zoals bijvoorbeeld natuurgetrouwheid, gedetailleerdheid, herhaling, enzovoort) op zoek naar ‘de typisch cognitieve autistische stijl’ of ‘autistische poëtica’ (Roth, 2014). Maar deze invulling van ‘autistische kunst’ is eveneens problematisch. Niet alleen wordt de gedachte om een conditie te koppelen aan gefixeerde esthetische categorieën al tientallen jaren bekritiseerd binnen het veld van outsiderkunst, door het scheppen van deze categorie verwatert men autisme ook nog eens tot een metafoor van een creatieproces. Dit doet uiteraard afbreuk aan de complexiteit van autisme als medische diagnose enerzijds, en aan de kunstwerken anderzijds.

Potentieel, plezier en empowerment

De tentoonstelling *Ik zie wat jij niet ziet. Kunst en autisme* toont geen buitensporig talent, creëert geen spektakel rond de conditie en tracht zich te onthouden van stellingnames rond autisme. Wat wel aan de orde is, zoals reeds aangehaald, het spelelement. Spel is bijvoorbeeld letterlijk aanwezig in het werk van Karita Guzik. Zij maakte een zwart-wit kaartspel waarbij iedere kaart een afzonderlijk verhaal vertelt. De speelkaarten alluderen zowel vormelijk als thematisch op haar fotografisch werk. In haar fotografie is eveneens spel aanwezig, maar op een andere manier. Daarin speelt ze met de idee van het zelfportret: ze portretteert zichzelf in verschillende situaties die nu eens dicht en dan weer ver van haarzelf staan. Vroeger noemde ze deze zelfportretten ook wel eens ‘magisch theater’.

In Konrad H. Giebelers werk is spel ook duidelijk en relatief letterlijk aanwezig: hij ontwikkelt, zowel op papier als in 3D, puzzels, complexe geometrische figuren en codes. Deze puzzels, figuren en codes lijken op het eerste gezicht enkel maar repetitief, maar Giebeler kan ze eindeloos veranderen waardoor er talrijke ritmes en variaties op het eerste ontwerp ontstaan. Zo treedt er in zijn werk een constante spanning op tussen ‘verandering’ en ‘herhaling’, ‘origineel’ en ‘kopie’.

Er zijn uiteraard ook werken waar het spelelement veeleer impliciet optreedt. Zo zit voor Roland Kappel het spel in het creatieproces; hij beleeft plezier aan het verzamelen van objecten en het ineen knutselen van kleurrijke kranen of bulldozers. De mechaniekjes, die uitermate goed functioneren, doen overigens aan als fragiel, maar fascinerend speelgoed. Ook in het werk van Joe Kooker is het spel vooral aanwezig tijdens de creatie: Kooker is gefascineerd door vrouwen en dan vooral door de truien die ze dragen. Die truien vormen het subject van zijn tekeningen. Hele bladen zijn van boven tot onder ingekleurd

---

met grote en ruwe halen kleurpotlood. Er ontvouwt zich een wereld die uitsluitend is opgebouwd uit kleurrijke, hoekige wollen truien.

Deniz Aras en Patrick Ott gaan vooral aan de slag met oriëntatie; ze creëren complexe systemen, landkaarten en universums. Aras neemt de bestaande wereldkaart als vertrekpunt en voegt er verschillende continenten en zeeën aan toe. Zijn kaart is inmiddels vier meter lang en bestaat uit talrijke stukken papier die hij via kleefband aan elkaar plakt. Ott creëerde eveneens een nieuw continent, maar hij vertrekt niet zoals Aras van een bestaande wereldkaart. Via het weergeven van bergpassen, wereldkaarten en stadsplannen, maakt hijzelf, maar ook de toeschouwer, kennis met dit intrigerend en minutieus uitgewerkt werelddeel dat de naam Schââlotto kreeg. Voor wie graag mee wil stappen in dit verhaal maakte Ott ook een woordenboek, zodat de reiziger de vreemde taal (Schââlottine) die daar gesproken wordt zou kunnen verstaan.

Het spelelement werd bovendien ook vlekkeloos en uiterst subtiel in de opstelling van de tentoonstelling geïntegreerd: twee grote zalen, gesplitst door een trappenhal vormen op het eerste gezicht elkaars spiegelbeeld. Dit spiegelbeeld wordt versterkt door dat beide ingangen van de zalen de toeschouwer ontvangen met haast twee identieke werken; kleurpotloodtekeningen met luchtvaartschepen van Philipp Wewerka. Even lijkt het, wanneer je van de ene naar de andere zaal wandelt, of je terecht komt waar je zojuist bent geweest: kortstondig verdwaald en in verwarring. Beetgenomen door de herhaling.

Zoals reeds kort is aangehaald, is het opvallend dat er in dit tentoonstellingsproject gefocust wordt op een specifieke mentale conditie – wat zeker niet gangbaar is binnen presentaties van outsiderkunst. Een ander opvallend element, en dan zeker wanneer men naar vorige tentoonstellingen kijkt van Museum Dr. Guislain, is dat naast een algemene introductietekst, andere wandteksten en slagzinnen helemaal afwezig zijn. Dit is saillant omdat er binnen de ‘autisme-cultuur’ heel wat dichtbundels en autobiografieën met uiterst interessant materiaal bestaan. Zelfs kunstenaars, zoals bijvoorbeeld Schipper Landschip, die met hun beeldend werk zijn opgenomen in de expositie schrijven boeken, dichtbundels, blogs enzovoort. Is het een bewuste keuze om alle aandacht naar het beeldend werk te laten gaan? Of was de angst te groot om in een eenduidig standpunt te vervallen over een toch wel brandend actueel thema?

Enige duiding of standpunten vindt de toeschouwer in de Duitstalige catalogus die de tentoonstelling begeleidt – de oorspronkelijke catalogus van het Duitse project in 2010. Het meer dan driehonderd pagina’s tellende boek bevat naast enkele korte interviews met de kunstenaars ook essays van onder meer Jan Hoet, Volker Elsen, Roger Cardinal, Herbert Schwaab, Daniel Niemann, Beate Brieden, Georg Theunissen, Sabiene Autsch, enzovoort. Een dikke kluit, zou je denken. Maar een kritische lezer heeft al snel door dat deze teksten oppervlakkig blijven en een kritische reflectie aangaande ‘autistische kunst’, begeleide (therapeutische) ateliers en outsiderkunst geheel ontbreekt.

Hoewel de tentoonstelling misschien naar een hoger en meer poëtisch niveau kon worden getild wanneer men aandacht zou hebben gehad voor de bredere autisme-cultuur, blijft ze nu op veilig terrein. De aandacht gaat voornamelijk naar het *plezier* en het *potentieel* dat uit de werken spreekt. In het algemeen getuigen de werken van een groot creatief genot, van intensiteit en van verbeeldingskracht – aspecten die niet vaak aan bod komen in de context van autisme. Via het creëren en verbeelden van alternatieve werelden en verhalen, ontstaat er communicatie met de toeschouwer en in sommige situaties zelfs rechtstreekse interactie. Via creativiteit, het spel en het (bewust) scheppen van een alternatieve wereld ervaren deze kunstenaars bovendien empowerment.

Tot slot: empathische exploratie

Autisme bestaat niet buiten de cultuur om. Het is dus belangrijk, zoals Roy R. Grinker zegt, om genoeg aandacht te schenken aan de culturele filters die autisme contextualiseren en in beeld brengen (Grinker, 2007: 11-12). Uiteraard brengt een tentoonstelling zoals *Ik zie wat jij niet ziet. Kunst en autisme* geen concrete oplossingen of biedt ze geen directe hulp aan mensen met of betrokkenen bij autisme. Het is overigens niet de bedoeling om via deze tentoonstelling bepaalde opvattingen over autisme te claimen of tegen te spreken, men zou immers snel vervallen in platitudes. Evenmin worden er pasklare antwoorden ter beschikking gesteld of wordt de toeschouwer inzicht gegeven in de medische of psychologische kant van de conditie. De tentoonstelling is in feite een empathische exploratie die de conditie in een breder kader wil plaatsen alsook een ruimere interpretatie wil kunnen aanreiken over wat het betekent om mens te zijn. Niettemin zouden we, zoals reeds is aangehaald, ons kritisch kunnen opstellen ten opzichte van het woord ‘autisme’ in de tentoonstellingstitel. Des te meer omdat de tentoonstelling geen uitdrukkelijke vraagtekens plaatst bij classificatie of etikettering aangaande autisme. Maar aangezien ze de focus op spel, plezier en potentieel legt, reduceert ze de kunstwerken ook niet tot ‘autistische kunst’ en dus niet tot een esthetische- en/of diagnostiseringscategorie. Ze laat daarentegen een verfrissend en genoeglijk licht schijnen op wat autisme ook kan en mag zijn.

Playing with Autism and Outsider Art

Abstract:

Throughout the twentieth century, autism has become a flexible signifier due to numerous interpretations. From the previous decade onwards, the academic world as well as popular culture has been giving remarkable attention to the self-expression of people living on the spectrum. On the occasion of the most recent

exhibition in the Dr. Guislain Museum in Ghent, which puts numerous autistic artists in the spotlights, Leni Van Goidsenhoven reflects on the conceptual changes within the autism discourse, the danger of the savant-rhetoric, cultural interventions and the category of 'autistic art'. She moreover shows how Museum Guislain's project experiments with autism and outsider art by integrating playful elements.

Keywords: autism, outsider art, rhetoric of the savant, empowerment, play

Bibliografie

S. Baron-Cohen (2009), "The empathising/systemising theory of autism: Implications for education", *Tizard Learning Disability Review*, Vol. 14, No. 3, pp. 4-13.

R. Cardinal (2010), "Outsider Art and The Autistic Creator", in F. Happé, U. Frith(Eds.), *Autism and Talent*, Oxford, Oxford University Press, pp. 181-194.

A. De Cleene, L. Van Goidsenhoven (2013), "Outsiderkunst, de ontmanteling van een mythe", in: L. Van Goidsenhoven (Ed.), *Middle Gate Geel'13 Curator Jan Hoet*, Gent, Borgerhoff & Lamberigts, pp. 19-31.

R.R. Grinker, (2007), *Understanding Minds: Remapping The World of Autism*, New York, Basic Books.

F. Happé, U. Frith (2010), *Autism and Talent*, Oxford, Oxford University Press, 2010.

B. Mills (2005), "Autism and Imagination", in: http://www.cwru.edu/affil/sce/Texts_2005/Autism%20and%20Representation%20Mills.htm?nw_view=1401271792& (laatst gezien op 22/07/2014).

H. Reinders (2011), *Hoera, ik ben een autist! Opstellen over ethiek in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*, Antwerpen/Apeldoorn, Garant, 2011.

I. Roth, (2014), "Imagining Differently: The Cognitive Style in Autism", Conference Paper at *Cognitive Futures in the Humanities. 2nd International Conference University of Durham*, Durham, 24-26 April 2014.

T. Shakespeare (2013), "The Social Model of Disability", in J.L. Davis (ed.), *The Disability Studies Reader Fourth Edition*, New York, London, Routledge, pp. 214-221.

E. Volker, M. Kaminski (2010), *Ich Sehe Was, Was Du Nicht Siehst. Eine Werkschau von Künstlerinnen und Künstlern mit Autismus*, Bielfeld, Kerber Verlag, 2010.